

Oponentský posudek disertační práce Josefa Prokeše
podané na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze

Umírající církev

Hledání interpretačního klíče k postavení křesťanství v postmoderní době

Oponent: doc. Michal Kaplánek, Th.D.

A. Charakteristika disertační práce

Disertační práce kněze českobudějovické diecéze Josefa Prokeše vybočuje z obvyklého spektra kvalifikačních prací, jimiž se dovršuje doktorský studijní program. Jedná se totiž o vyzrálé dílo, které svědčí jak o autorově teologické erudici, tak i o jeho spirituálních a literárních kvalitách.

Autor disertační práce vychází ze tří hlavních inspiračních zdrojů. Prvním je Písmo svaté, konkrétně janovská teologie, přičemž formálním východiskem je verš Jan 14,6 („Já jsem cesta, pravda a život“). Druhým zdrojem je P. Bonaventura Bouše, OFM, a jeho teologie. Třetí zdroj je tvořen teologií papeže Františka. Autor jen nereprodukuje tyto zdroje, ale tvořivě je kombinuje a rozvíjí. Ačkoliv má prostudovanou jak exegetickou literaturu, tak životopis P. Bonaventury, podobně jako komentáře k teologii papeže Františka, nenechává se ve svém uvažování svázat historicko-kritickou metodou (ať už v přístupu k Písmu, tak k životu a dílu svých hlavních zdrojů), ale spíše postupuje metodou narativní teologie. Pokud bych tedy měl zařadit Prokešovu disertaci mezi teologické disciplíny, zařadil bych ji do spirituální teologie, ne ovšem ve smyslu historického rozboru autorů duchovní literatury, jak tomu často bývá, ale ve smyslu teologie, vycházející z kontemplace, která ke kontemplaci také směřuje, ovšem ke kontemplaci spjaté s každodenním životem.

Předložená disertační práce je členěna do tří rozsáhlých kapitol: první je věnována teologickému výkladu Jan 14,6 a souvisejících biblických pasáží (28 stran), druhá obsahuje úvod do eklesiologie P. Bonaventury (42 stran). Třetí nejrozsáhlejší kapitola (143 stran) je nazvána „*Hledání eklesiologie odpovídající dnešnímu světu*“. V této kapitole autor pojednává o církvi v jejím dynamickém vztahu k Cestě, Pravdě a Životu. Autor vytváří na základě svých východisek (Bible, Bouše, František) *interpretační klíč* a s jeho pomocí se vztahuje k aktuální situaci současné, a to zejména české katolické církve. Na závěr každého oddílu této kapitoly uvádí její *shrnutí* a *přesah do praxe*. Ve *shrnutí* se obvykle vrací k Boušeho výzvam jako původnímu zdroji myšlenky (ideální vlastnosti církve), a potom stručně formuluje, co to znamená v životě církve.

Autor v celé práci vychází z popisu současné situace církve v Česku (ale i v Evropě). Tento popis vychází jak ze zkušenosti faráře a spirituála žáků a studentů, tak z vlastního empirického výzkumu realizovaného v rámci licenciátní práce. Významným východiskem pro sociokulturní analýzu jsou pro něj výroky papeže Františka a jeho popis situace církve a společnosti.

B. Přínos předložené disertační práce

Předložená disertační práce je cenným příspěvkem k teologické reflexi církve, a to jak v obecné rovině, tak i v konkrétní situaci České republiky. Zejména je třeba ocenit autorovo úsilí o biblické zakotvení této reflexe.

Dle úsudku oponenta se jedná o *dílo prorocké*, tedy o dílo, které umožňuje poodhalit realitu naší církve *v záblesku světla Božího slova*, které má být kritériem jejího života, tj, kritériem vztahů křesťanů k Bohu, k lidem a ke světu, jakož i jejich pastorační činnosti.

Práce obsahuje také *návrhy praktických (pastoračních) přístupů a řešení*. Ty mohou být základem další práce v rámci pastoračního plánování i v bezprostřední pastoraci. Každá podkapitola třetí kapitoly práce se může stát praktickým podnětem k inovaci pastorace a života církve vůbec.

Vysoce oceňuji využití mnoha podnětných autorů, z nichž bych chtěl zvláště vyzdvihnout P. Christopa Theobalda, SJ, jehož myšlenky doktorand ve své práci zprostředkovává.

C. Kritické připomínky

Ačkoliv se autor ve své disertaci silně vztahuje k pastorační praxi, volba pramenů a některé pasáže textu ve mně vzbuzují dojem jakéhosi *podcenění pastorální teologie*. Tento dojem vzniká zejména tam, kde se autor vyhraňuje vůči dnes již přežilému chápání pastorace, resp. pastorální teologie jako pouhé praktické aplikace teologických principů do života církve. S tím souvisí skutečnost, že autor cituje pouze některé, spíše české pastorální teology, a málo reflektuje vývoj pastorální teologie v Evropě v posledních desetiletích. Některé výzvy, které kdysi formuloval Bouše a dnes zase v jiném kontextu papež František, jsou totiž kontinuálně zpracovávány v rámci pastorální teologie.

Na jedné straně je krásné a pozoruhodné, jak autor „srší“ inovativními myšlenkami, které kultivovaně a smysluplně formuluje. Na druhé straně se domnívám, že by disertační práci prospělo, kdyby byla více zaměřena analyticky, už proto, aby event. žáci (následovníci) autora mohli bezpečně a úspěšně používat jeho metodu teologické reflexe.

D. Celkové hodnocení disertační práce

Přes uvedené metodologické otazníky, které doktorand jistě vysvětlí při obhajobě, hodnotím disertační práci Josefa Prokeše jednoznačně pozitivně, doporučuji ji k obhajobě. Jsem přesvědčen, že autor touto prací dosvědčil kompetence potřebné k udělení doktorského titulu v oboru teologie. Předpokládám, že práce bude vydána knižně a její vydání vzbudí zájem jak odborné, tak laické veřejnosti.

V Brně dne 19. ledna 2023

doc. Michal Kaplánek, Th.D.
oponent